

مؤلفه‌های شروط بیمه مندرج در قراردادهای بالادستی نفت و گاز با تأکید بر الگوی جدید قراردادهای نفتی ایران (آی.پی.سی)*

شیماسخایی

دکتری رشته مدیریت قراردادهای بین‌المللی نفت و گاز دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

عباس کاظمی نجف‌آبادی**

استادیار حقوق خصوصی و اقتصادی دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی،

تهران، ایران

حمیدرضا علومی یزدی

دانشیار گروه حقوق خصوصی و اقتصادی دانشکده حقوق و علوم سیاسی

دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

چکیده

طرفین قراردادهای نفتی در پی بکارگیری رویکردهای قانونی هم‌چون درج شروط بیمه‌ای در قراردادها جهت کاهش پیامدهای اجتناب‌ناپذیر ناشی از وقوع حوادث نامطلوب ناشی از وجود ریسک‌ها هستند. بنابراین در راستای هدف اصلی، این مطالعه به دنبال پاسخ به این پرسش است که آیا شروط بیمه مندرج در الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (IPC) از جامعیت و کارآمدی کافی برخوردارند؟ در غیر این صورت، مؤلفه‌های متشکله شروط بیمه در قراردادهای بالادستی نفت و گاز کدامند؟ برای دستیابی به این هدف، شروط مزبور در سه الگوی اصلی قراردادهای بالادستی نفت و گاز، شامل قراردادهای امتیازی، مشارکت در تولید و خدمت نوزده کشور مختلف، افزون بر الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (آی.پی.سی) مورد بررسی قرار گرفته‌اند؛ این امر به تأیید فرضیه مطروحه مبنی بر عدم جامعیت قرارداد نفتی ایران انجامیده و منجر به احصای هجده مؤلفه متشکله به‌عنوان نتیجه اصلی این پژوهش گردید. هم‌چنین، تحلیلی مقایسه‌ای مؤلفه‌های احصاشده با شروط بیمه‌ای قرارداد نفتی ایران منجر به تشخیص کاستی‌های این قرارداد شامل عدم لحاظ برخی مؤلفه‌ها شده است. در نهایت، پیشنهادی لازم جهت رفع کاستی‌ها و افزایش کارایی شروط بیمه‌ای این قرارداد ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: الگوی جدید قراردادهای نفتی ایران (آی.پی.سی)، شروط بیمه، قرارداد بالادستی نفت و گاز.

* مقاله پیش‌رو برگرفته از رساله دکتری با عنوان «مؤلفه‌های تخصیص ریسک در قراردادهای بالادستی نفت و گاز با تأکید بر الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (آی.پی.سی)» است.

** نویسنده مسئول

Email: abaskazemi@atu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۱، تاریخ تصویب: ۱۹ دی ۱۴۰۱

DOI: 10.22059/JRELS.2023.341109.491

© University of Tehran

مقدمه

با توجه به اهمیت و نقش مدیریت ریسک و بیمه در صنایع مختلف، به‌ویژه صنعت نفت و گاز و بالتبع قراردادهای این حوزه، در غیاب شروط قراردادی کارآمد که مفاد مربوط به بحث بیمه را تنظیم می‌کنند، در صورت حدوث شرایط جدید و ریسک‌های پیش‌بینی نشده، میزان بار مالی که در روند تخصیص ریسک به یکی از طرفین، به‌ویژه در حوزه بالادستی تحمیل خواهد شد، قابل توجه خواهد بود. از این رو، وجود ابزار مناسبی مانند پوشش‌های بیمه‌ای و تنظیم شروط مربوطه به آن‌ها برای مدیریت و انتقال ریسک‌هایی که از توان مدیریتی و مالی طرف متعهد خارج است، ضروری می‌نماید. این امر از بروز اختلافات حقوقی جدی جلوگیری نموده و در روند بهبود شرایط قراردادهای این حوزه تأثیر بسزایی خواهد داشت. بنابراین پژوهش پیش‌رو، به‌منظور دستیابی به هدف اصلی آن مبنی بر احصای مؤلفه‌های متشکله شروط بیمه در انواع اصلی قراردادهای بالادستی نفت و گاز (شامل سه الگوی اصلی قراردادهای امتیازی، مشارکت در تولید و خدمت) و تحلیل مقایسه‌ای با الگوی جدید قراردادهای نفتی ایران (آی.پی.سی)، به دنبال پاسخگویی به پرسش اصلی این پژوهش است که آیا شروط بیمه مندرج در الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (IPC) از جامعیت و کارآمدی کافی برخوردارند؟ در غیر این صورت، مؤلفه‌های متشکله شروط بیمه در قراردادهای بالادستی نفت و گاز کدامند؟ براساس پرسش اصلی مذکور، فرضیه اصلی مطروحه در این مقاله حاکی از این است که شروط بیمه مندرج در الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (IPC) فاقد جامعیت و کارآمدی کافی هستند و از لحاظ برخورداری از مؤلفه‌های ضروری برای جلوگیری از ایجاد ابهامات قراردادی و بروز دعاوی حقوقی دارای کاستی‌های متعددی است. بنابراین براساس فرضیه مطروحه، مجموعه‌ای از مؤلفه‌های متشکله شروط بیمه، بایستی برای تنظیم و برخورداری از شروط بیمه کارآمد در قراردادهای بالادستی نفت و گاز در نظر گرفته شوند. از این رو، شروط بیمه مندرج در انواع اصلی قراردادهای بالادستی نفت و گاز شامل نسخه‌های اصلی و قراردادهای نمونه - در مواردی به دلیل محرمانه بودن و در دسترس نبودن قراردادهای اصلی کشورهای پیش‌گفته - نوزده کشور مختلف شامل لیبی، روسیه، تانزانیا، هند، گرجستان، جمهوری آذربایجان، استرالیا، برزیل، پاکستان، نروژ، عراق، آنگولا، اکوادور، گامبیا، کنیا، پرتغال، ترینیداد و توباگو، ترکمنستان و مکزیک^۱ و هم‌چنین نمونه قرارداد نفتی ایران (IPC) مورد بررسی قرار گرفته‌اند. برایند تحلیل و بررسی شروط مزبور در این قراردادها، به استحصال هجده مؤلفه متشکله

1. Libya, Russia, Tanzania, India, Georgia, Republic of Azerbaijan, Australia, Brazil, Pakistan, Norway, Iraq, Angola, Ecuador, Gambia, Turkmenistan, Kenya, Portugal, Trinidad & Tobago, Mexico.

شروط مذکور انجامیده است که این امر امکان انجام تحلیل مقایسه‌ای با شروط قراردادی مربوطه در قرارداد نفتی ایران (IPC) را در مرحله بعدی فراهم می‌آورد. هم‌چنین این امر منجر به مشخص شدن ابهامات و کاستی‌های موجود در این قرارداد شده و در نهایت امکان ارائه پیشنهادی لازم برای رفع کاستی‌های موجود و تدوین دقیق‌تر شروط بیمه به نحو مؤثرتری در قراردادهای آتی را فراهم می‌آورد. این امر به روند افزایش بهینگی پوشش ریسک‌ها و جلوگیری از تعارضات حقوقی آتی طرفین قرارداد کمک شایانی می‌نماید؛ زیرا طرفین با به‌کارگیری مجموعه مؤلفه‌های احصاشده، قادر خواهند بود روی سازوکارهای تدوین شروط قراردادی بیمه‌ای خود به شکلی که اهداف شخصی، حقوقی و قراردادی آن‌ها را محقق کند، بیش از گذشته متمرکز شوند.

۱. شروط بیمه

شروط قراردادی بیمه نیز درباره مسئولیت خسارات و به سخن دیگر، بر مسئولیت تأمین هزینه‌های جبران خسارت که ممکن است در اثر وقوع حوادث ناگوار پدید آید، دلالت دارد. این شروط، یکی از طرفین قرارداد - معمولاً طرفی که به او ریسک اختصاص داده می‌شود - را ملزم می‌نماید که انواع خاصی از بیمه را با توجه به الزامات و شرایط معین و حدود مشخص پوشش تهیه و طرف دیگر قرارداد را به‌عنوان بیمه‌شده اضافی قید کند (Kagan, 2020: 64). بنابراین ریسک‌های بیمه‌شده به بیمه‌گر منتقل می‌شود. این امر، به‌ویژه اگر طرفی از قرارداد که مسئول جبران غرامت است از نظر اقتصادی قوی نباشد، بسیار سودمند واقع می‌شود (Peddycord Website, 2019)؛ برای نمونه، دیوید شارپ در کتاب خود آورده است که:

شرط بیمه تصریح می‌نماید که پیمانکار بایستی پوشش‌های بیمه‌ای مورد تأیید (دارای مجوز برای تجارت در کشور مورد نظر) را درخصوص مسئولیت‌های مختلف مندرج در بیمه‌نامه و به پیوست قرارداد، تهیه نماید. مستندات مربوط به بیمه‌نامه باید توسط بیمه‌گر، به صورت گواهی یا بیمه‌نامه یا با صدور گواهی از صندوق در صورت خودبیمه‌گری ارائه شود. مجری نیز به همین ترتیب موظف است بیمه‌های مسئولیت خاصی را که در قرارداد ارائه شده است، تهیه کند و مدارک آن را به پیمانکار ارائه نماید (Sharp, 2009: 65).

اصولاً در قراردادهای نفت و گاز که از مصونیت‌های دوجانبه استفاده می‌کنند، فردی که در قرارداد متعهد شرط مصونیت قرار می‌گیرد، مسئولیتی را که پذیرفته است، بیمه می‌کند. از این‌رو ارتباط تنگاتنگی بین بیمه و شرط مصونیت به‌عنوان سازوکارهای قابل تبادل تخصیص ریسک وجود دارد (بابایی، ۱۳۸۲: ۸۸). به‌طورکلی، شرط بیمه یکی از ویژگی‌های مهم در

قراردادهای نفت و گاز است که نقش مهمی در کاهش ریسک‌های قراردادی دارد. بنابراین در موارد امکان تهیه پوشش‌های بیمه‌ای، بیمه به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای تسهیم ریسک و ابزاری مالی برای مقابله با نتایج ریسک‌های به عهده گرفته‌شده توسط طرفین قرارداد، به‌کار گرفته می‌شود (حاجیان و سلیمی، ۱۳۹۹: ۲۳۹).

۲. مؤلفه‌های شروط بیمه مندرج در قراردادهای بالادستی نفت و گاز

براساس مطالب پیش‌گفته، تدوین و اختصاص شرط مستقل و کاملی درباره بیمه، یکی از ضروری‌ترین مباحثی است که لحاظ نمودن همه مؤلفه‌های متشکله آن، به جامع و مانع بودن قرارداد بسیار کمک می‌کند. پس از بررسی و تدقیق در قراردادهای تحت بررسی این پژوهش، هجده مؤلفه متشکله شروط بیمه شناسایی و احصا شده است. در ادامه، پس از ارائه جدول مجموعه مؤلفه‌های به‌دست آمده، به همراه ذکر قرارداد هر کشور و شماره ماده مربوطه، به شرح و بررسی هریک از این مؤلفه‌ها و مقایسه تحلیلی با الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (IPC) می‌پردازیم.

جدول مجموعه مؤلفه‌های شروط بیمه مندرج در قرارداد بالادستی نفت و گاز (منبع: یافته‌های پژوهش)

ردیف	مؤلفه	قرارداد امتیازی	قرارداد PSC	قرارداد RSC	قرارداد IPC
۱	تعیین طرف قرارداد مسئول برای تهیه پوشش بیمه	گامبیا، ماده ۱۴،۳ نروژ، ماده ۲۰ پاکستان، ماده ۲۴،۳ پرتغال، ماده ۸،۱	آنگولا، ماده ۳۵،۳- استرالیا، ماده ۱۷،۲- جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱- گرجستان، ماده ۲۳،۱- هند، ماده ۲۴،۱- تانزانیا، ماده ۱۸،۱- روسیه، ماده ۲۱،۱- لیبی، ماده ۱۹،۱- کنیا، ماده ۱۲- ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰،۱- ترکمنستان، ماده ۳۰،۱	اکوادور، ماده ۱۰،۲،۳ عراق ماده ۲۴،۵ مکزیک، ماده ۲۴،۱،۱	ماده ۱۱،۱ ماده ۱۱،۴
۲	تهیه بیمه مطابق با قوانین و مقررات و بهترین رویه متعارف صنعت	پاکستان، ماده ۲۴،۱ برزیل، ماده ۲۲،۴ نروژ، ماده ۲۰ پاکستان، ماده ۲۴،۳	هند، ماده ۲۴،۱،۱- آنگولا، ماده ۳۵،۳- جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱- گرجستان، ماده ۲۳،۱- لیبی، ماده ۱۹،۱،۱- کنیا، ماده ۱۲- ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰،۱- ترکمنستان، ماده ۳۰،۱	عراق، ۲-۲۴،۸ اکوادور، ماده ۱۰،۲	ماده ۱۱،۱ ماده ۱۱،۳
۳	تصویب طرح یا پوشش بیمه توسط شرکت ملی نفت، هیأت عامل یا	برزیل، ماده ۲۲،۴ نروژ، ماده ۲۰ پاکستان، ماده ۲۴،۳	گرجستان، ماده ۶،۴،۴ و ۲۳،۱- جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱- ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰،۶- ترکمنستان، ماده ۳۰،۲	عراق، ماده ۲۴،۵ ۲۴،۸	ماده ۱۱،۱ ۱۱،۳، ۱۱،۲

				کمیته مدیریت مشترک- JMC/BO D	
ماده ۱۱،۱	اکوادور، ماده ۱۰،۲ و ۱۰،۲،۲- مکزیک، ماده ۲۴،۱،۱	ترکمنستان، ماده ۳۰،۱ (ب)	برزیل، ماده ۲۲،۱	تعیین مدت بیمه‌نامه	۴
-	اکوادور، ماده ۱۰،۲ عراق، ماده ۷،۲ مکزیک، ماده ۲۴،۱	جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱- ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰،۱	پرتغال، ماده ۸،۱	بازار اخذ بیمه‌نامه	۵
ماده ۱۱،۲ و ۱۱،۴	اکوادور، ماده ۱۰،۲،۷	جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱- استرالیا، ماده ۳،۱۰	-	نرخ بیمه‌نامه	۶
ماده ۱۱،۳، ۱۱،۱	اکوادور، ماده ۱۰،۲،۹ عراق، ماده ۲۴،۵ مکزیک، ماده ۲۴،۱،۲	لیبی، ماده ۶،۲،۱۰- جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱- گرجستان، ماده ۲۳،۱- هند، ماده ۲۴،۱- تانزانیا، ماده ۱۸،۱- روسیه، ماده ۲۱،۲- ترکمنستان، ماده ۳۰،۱	برزیل، ماده ۲۲،۱،۱ گامبیا، ماده ۱۴،۳ نروژ، ماده ۲۰	نوع و حدود پوشش بیمه‌ای	۷
ماده ۱۱،۹ و ماده ۱۱،۱ ۱۱،۱۰	مکزیک، ماده ۲۴- آنگولا، ماده ۳۳- عراق، ماده ۲۴،۲ و ۲۴،۳- اکوادور، ماده ۱۰،۲،۳	جمهوری آذربایجان، ماده ۲۱- برزیل، ماده ۲،۴- آنگولا، ماده ۳۴- استرالیا، ماده ۱۷،۱- گرجستان، ماده ۲۳،۱،۲ و ۲۴،۷- هند، ماده ۲۴،۱،۱- روسیه، ماده ۲۱،۲ و ۲۱،۴۲،۲۰- کنیا، ماده ۹،۴	پاکستان، ماده ۲۴،۲ و ۲۴،۴ گامبیا، ماده ۱۴،۳ نروژ، ماده ۱۸ و ۲۰	بیمه مسئولیت اشخاص ثالث	۸
ماده ۱۱،۴	اکوادور، ماده ۱۰،۲،۱۲ مکزیک، ماده ۲۴،۱،۴	جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰،۱	نروژ، ماده ۲۰	تهیه پوشش بیمه اضافی	۹
-	اکوادور، ماده ۱۰،۲،۶- عراق، ماده ۲۴،۶	عراق، ماده ۲۴،۵- ترکمنستان، ماده ۳۰،۴	-	تهیه پوشش بیمه اتکایی	۱۰
ماده ۱۱،۱	عراق، ماده ۲۴،۵	گرجستان، ماده ۲۳،۱،۴- هند، ماده ۲۴،۱،۱- کنیا، ماده ۱۲	گامبیا، ماده ۱۴،۳ نروژ، ماده ۲۰	الزام پیمانکاران فرعی برای تهیه بیمه	۱۱
-	اکوادور، ماده ۱۰،۲،۱	استرالیا، ماده ۱۷،۲ (ب)- هند، ماده ۲۴،۱- تانزانیا، ماده ۱۸،۳ (الف)- کنیا، ماده ۱۲ (ب)- ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰،۲	برزیل، ماده ۲۲،۱،۲ پاکستان، ماده ۲۴،۲	بیمه‌شده اضافی یا مشترک	۱۲
-	اکوادور، ماده	تانزانیا، ماده ۱۸،۳ (د)- استرالیا، ماده	برزیل، ماده	اسقاط / لغو	۱۳

	۱۰,۲,۵	۱۷,۱ (ب) - هند، ماده ۲۴,۱ - کنیا، ماده ۱۲ (ب) - ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰,۲	۲۲,۳ پاکستان، ماده ۲۴,۲	حق جانشینی یا قائم مقامی	
-	-	استرالیا، ماده ۱۷,۲ (الف) - جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰,۱ - گرجستان، ماده ۲۳,۲ - ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰,۵	برزیل، ماده ۲۲,۲	خود بیمه‌گری	۱۴
-	عراق، ماده ۲۴,۸ اکوادور، ماده ۱۰,۲ مکزیک، ماده ۲۴,۱	جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰,۱ - گرجستان، ماده ۲۳,۱,۴ - هند، ماده ۲۴,۱ - تانزانیا، ماده ۱۸,۴ و ۱۸,۵ - کنیا، ماده ۹,۴ و ۱۲ - ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰,۳	برزیل، ماده ۲۲,۶ - نروژ، ماده ۲۰ - پاکستان، ماده ۲۴,۲	اطلاع‌رسانی و گزارش‌دهی اسناد و مدارک بیمه	۱۵
-	-	تانزانیا، ماده ۱۸,۴ - استرالیا، ماده ۳,۱۰ - کنیا، ماده ۱۲ (ج)	برزیل، ماده ۲۲,۱	ناکامی در تهیه پوشش بیمه	۱۶
-	اکوادور، ماده ۵,۱,۱۷	تانزانیا، ماده ۱۸,۳ (ه)	پاکستان، ماده ۲۴,۲ پرتغال، ماده ۸,۴	ابطال، تمدید یا هرگونه تغییر اساسی در بیمه‌نامه	۱۷
ماده ۱۱,۱۲	عراق، ماده ۲۴,۲ مکزیک، ماده ۲۴	جمهوری آذربایجان، ماده ۲۰,۱ - گرجستان، ماده ۲۳,۱ - هند، ماده ۲۷,۵ - کنیا، ماده ۱۲ - ترینیداد و توباگو، ماده ۳۰,۳	-	هزینه‌ها و عواید حاصل از بیمه‌نامه	۱۸

۲.۱. تعیین طرف قرارداد مسئول برای تهیه پوشش بیمه

عمدتاً بیمانکار و دارنده امتیاز - در قراردادهای امتیازی - مسئول تهیه پوشش بیمه‌ای لازم است که بایستی به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی و معمولاً اولین مؤلفه متشکله شروط بیمه بیان گردد. با وجود این شیوه رایج، در برخی از قراردادها این مسئولیت به مجری اختصاص داده شده است.

۲.۲. متابعت از قوانین و مقررات و بهترین رویه متعارف صنعت^۱

پس از اختصاص مسئولیت خریداری و تهیه پوشش بیمه یکی از اطراف قرارداد، قید مؤلفه الزام به رعایت قوانین و مقررات بیمه‌ای مراجع ذی‌ربط در روند تهیه بیمه‌نامه‌ها و سرانجام اتخاذ تأییدیه از جانب مجری و شرکت ملی نفت آن کشور، دستورالعمل‌های کمیته مدیریت مشترک و یا کمیته راهبری^۲ ضروری است. در همین راستا، افزون بر مطابقت با موارد مذکور،

1. Best Industry Practice

2. JMC (Joint Management Committee), Steering Committee

متابعت از بهترین رویه متعارف بین‌المللی صنعت نفت نیز به‌طور مؤکد مورد توجه است که تقریباً در همه قراردادهای تحت بررسی با عبارتهای مختلفی^۱ بیان شده است.

۲.۳. لزوم تصویب طرح و پوشش بیمه توسط شرکت ملی نفت، هیأت عامل^۲ یا کمیته مدیریت مشترک

مؤلفه دیگر، لزوم تصویب پوشش بیمه‌ای برای اطمینان یافتن از رعایت و تبعیت از الزامات تعیین‌شده توسط رویه استاندارد و سایر قوانین و مقررات مرتبط توسط هیأت عامل یا کمیته مدیریت مشترک و نیز الزام به کسب تأییدیه قبلی از جانب شرکت ملی نفت است. همچنین الزام به تهیه طرح اولیه بیمه - که آن نیز بایستی تصویب شود - و سپس خریداری بیمه‌نامه قید می‌گردد.

۲.۴. مدت بیمه‌نامه

مدت بیمه‌نامه شامل زمان آغاز و پایان پوشش بیمه‌ای در قرارداد نفتی، باعث ملزم شدن به رعایت آن از جانب طرف قراردادی مسئول در قبال تهیه پوشش بیمه، افزون بر صدور بیمه‌نامه مطابق با زمان قیدشده در قرارداد و جلوگیری از نبود پوشش بیمه در طی عملیات خطیر نفت و گاز می‌گردد. معمولاً دوره پوشش بیمه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن یا تاریخ مؤثر قرارداد، براساس تاریخ شروع عملیات در منطقه آغاز و تا پایان پروژه عملیاتی تعیین و قید می‌شود.

۲.۵. بازار اخذ بیمه‌نامه

مؤلفه ضروری دیگر، تعیین نوع بازار از لحاظ داخلی یا خارجی (بین‌المللی) است که براساس قوانین و صلاحدید مراجع هر کشور در قرارداد قید و بر آن تأکید می‌گردد. این مؤلفه براساس اهداف و دلایل مختلفی ذکر می‌شود که عبارت است از: الف) در شرایطی که حمایت از بازار بیمه داخلی و ممنوعیت خریداری از بازارهای خارجی مدنظر آن کشور باشد؛ ب) از منظر دیگر به دلیل دسترسی نداشتن به پوشش‌های بیمه‌ای موردنیاز در داخل کشور، لزوم تهیه بیمه از بازار بین‌المللی در نظر گرفته و توصیه شده باشد؛ ج) الزام به کسب مجوز تهیه بیمه از بازار خارجی به دلیل محدودیت قوانین داخلی؛ د) سرانجام، به علت انتقال ریسک به خارج از کشور و عدم انباشت آن در داخل که از روش‌های متداول کاهش ریسک از طریق توزیع و

1. "Good Oilfield Practice", "International petroleum Industry practices", "Modern oilfield and petroleum industry practices".

2. Board of Directors (BOD)

تسهیم جغرافیایی آن است. در قراردادهای تحت بررسی این پژوهش نیز، این مؤلفه با لحاظ اهداف نامبرده، به شیوه‌های متفاوتی تصریح شده است.

۲.۶. نرخ پوشش بیمه

تعیین نرخ حق بیمه به‌طور کلی بستگی به معیارهای متعدد گسترده‌ای دارد. در قراردادهای نفتی لحاظ نمودن نرخ بیمه که همان نرخ حق بیمه است، به دلیل دخیل بودن همه عوامل متعدد و دستیابی به نرخ منصفانه‌ای که رقابتی بوده و براساس رویه‌های متعارف صنعت از جانب شرکت ملی نفت قابل قبول باشد، دارای اهمیت است؛ زیرا بر هزینه تمام‌شده پروژه نفتی تأثیر بسزایی خواهد داشت. گفتنی است که مؤلفه نرخ بیمه صراحتاً به صورت کمی در قرارداد نفتی قید نمی‌شود، بلکه به‌طور کلی و به‌منظور جهت‌دهی به شرایط تعیین نرخ به صورت «نرخ‌های معقول و متعارف»، براساس نرخ و شرایط تعیین‌شده توسط کمیته راهبری ذکر می‌گردد.

۲.۷. نوع و حدود پوشش بیمه‌ای

نوع پوشش در برخی از قراردادها به صورت کلی و ضمنی و یا به صورت خاص و صریح و در برخی موارد ترکیبی از هر دو بیان شده است. متعاقب این مؤلفه نیز، پوشش‌های اضافی یا حدود فرعی غرامت قید می‌گردند که باعث تکمیل بیمه‌نامه، افزون بر پوشش اصلی، مشروط به پرداخت حق بیمه اضافی مرتبط با آن‌ها می‌شود؛ این پوشش‌ها معمولاً به صورت اختیاری برای خرید به بیمه‌گذار پیشنهاد می‌گردند. تعیین کلی و ضمنی نوع و حدود پوشش، برای نمونه در ماده «۵-۲۴» قرارداد خدمت عراق به صورت کلی «مطابق نوع و حدود پوشش بیمه‌ای مرسوم در صنعت بین‌المللی نفت»، بدون تعیین و ذکر نوع خاص پوشش بیمه‌ای بیان گردیده است. هم‌چنین بر پوشش تجهیزات، تأسیسات و نیز مسئولیت در قبال اشخاص ثالث به‌طور خاص تأکید شده است. موارد خاص و صریح به سه صورت بیان می‌شود: ۱. ذکر عنوان دقیق بیمه‌نامه؛ ۲. ذکر «واحد‌های در معرض ریسک»^۱ که در واقع شامل «سیاهه اموال تأسیسات و تجهیزات مورد تعهد» می‌شود؛ ۳. براساس ذکر نوع ریسک و مخاطره. اما در این میان، ذکر نوع و عنوان دقیق بیمه‌نامه متداول‌تر است. لحاظ نمودن این مؤلفه، به‌ویژه در صورت وقوع خسارت و تعیین موارد مشمول جبران غرامت و تعیین استثنائات، بسیار مهم است.

۲.۸. بیمه مسئولیت اشخاص ثالث

لزوم تهیه پوشش بیمه مسئولیت در قبال اشخاص ثالث، مؤلفه‌ای است که به‌طور مستقل، به دلیل اهمیت آن، به‌ویژه این‌که تحت قوانین برخی از کشورها جزء پوشش‌های الزامی برای حفظ حقوق و منافع اشخاص ثالثی که ممکن است در معرض خسارات، صدمات مالی و جانی ناشی از فعالیت‌های صنعتی و تجاری، از جمله فعالیت‌های هیدروکربنی قرار گیرند، قید می‌گردد. بنابراین، لحاظ و درج آن ذیل شروط بیمه ضروری بوده و در اکثر قراردادها بر لزوم تهیه و یا اثبات برخورداری و برقراری چنین پوششی تأکید شده است. این مؤلفه غالباً به همراه قید متابعت از قوانین مربوطه در زمینه مسئولیت، مانند جبران غرامت کارگران و قوانین مسئولیت کارفرما بیان می‌گردد که خود حاکی از الزامی بودن این بیمه‌نامه و نیز تصریح قانون مرتبط با آن است. هم‌چنین برای جلوگیری از ابهام، در برخی از قراردادها به تعریف اشخاص ثالث، ضمن مستثنای نمودن مقامات دولتی به‌عنوان اشخاص ثالث اقدام کرده است.

۲.۹. تهیه پوشش بیمه اضافی

بیشتر قراردادها، به قید پوشش‌های اصلی به دلیل اهمیت ویژه آن بسنده کرده‌اند، اما شمار اندکی نیز به لزوم تهیه پوشش‌های اضافی پرداخته‌اند که نقش مکمل مؤثری برای پوشش ریسک‌ها و بالتبع جبران غرامت خسارات ناشی از آن‌ها ایفا می‌کند؛ زیرا در صورت قیدنشدن لزوم تهیه آن‌ها، ممکن است به مواجهه با ریسک‌های بیمه‌نشده‌ای بینجامد که به دلیل هزینه هنگفت آن‌ها، به‌ویژه در عملیات بالادستی نفت و گاز، اطراف قرارداد از برعهده گرفتن آن‌ها اجتناب ورزند.

۲.۱۰. تهیه پوشش بیمه اتکایی

مؤلفه دیگر، تهیه «پوشش بیمه اتکایی»^۱ مناسب برای حمایت از پوشش‌های بیمه مستقیم است. این مؤلفه در برخی از قراردادها با تأکید بیشتری قید شده است؛ به گونه‌ای که پیمانکار را ملزم به اثبات کافی درباره برخورداری شرکت‌های بیمه ملی و بین‌المللی از پوشش قراردادهای اتکایی می‌نماید.

۱. پوشش بیمه اتکایی یا قراردادهای اتکایی به معنای انتقال بخشی از ریسک از بیمه‌گر اولیه به شرکت بیمه اتکایی است و از این نظر، ریسک کلی مؤسسه بیمه را کاهش می‌دهد (قره‌خانی و زین‌ساز، ۱۳۹۲: ۵۱).

۲.۱۱. الزام پیمانکاران فرعی برای تهیه بیمه

با توجه به انعقاد قراردادهای فرعی پیمانکار با پیمانکاران فرعی خود، متعاقب قرارداد اصلی، لازم است که افزون بر وظیفه پیمانکار و مجری درباره تهیه پوشش‌های بیمه‌ای مرتبط، پیمانکاران فرعی نیز به تهیه پوشش‌های بیمه‌ای لازم ملزم شوند. همچنین الزام پیمانکار اصلی یا مجری به حصول اطمینان از وجود چنین پوشش‌های بیمه‌ای لازم توسط پیمانکاران فرعی است.

۲.۱۲. بیمه‌شده اضافی یا مشترک

در نظر گرفتن «بیمه‌شده اضافی یا مشترک»^۱ تحت شرط تدوین‌شده، می‌تواند تأثیر شگرفی بر تخصیص نهایی بدهی در هنگام بروز دعوی خسارت داشته باشند. قید این مؤلفه باعث بسط پوشش بیمه فراتر از بیمه‌شده نامبرده در بیمه‌نامه می‌گردد، تا به موجب آن، افراد یا گروه‌های دیگری را که در بیمه‌نامه اصلی نامی از آن‌ها ذکر نشده است، مشمول جبران غرامت گردند. بیمه‌شده اضافی معمولاً در مواردی اعمال می‌شود که بیمه‌گذار (بیمه‌شده) اولیه/اصلی باید به منظور حمایت و جبران غرامت بیمه‌شدگان اضافی، برای ریسک‌هایی که مرتبط و ناشی از رفتار یا عملیات خود است، پوششی فراهم کند (Anderson, 2008: 87). بر همین اساس، بیمه‌شدگان اضافی به‌عنوان ذی‌نفعان بیمه‌نامه به‌طور معمول می‌تواند شامل شرکت ملی نفت، دولت (شامل مدیران، متصدیان و کارکنان آن‌ها) مقامات صلاحیت‌دار در حوزه انرژی و اعضای کمیسیون مدیریت مشترک، هیأت عامل و کمیته راهبری باشد.

۲.۱۳. اسقاط/ نفی حق جانشینی یا شرط مخالف قائم‌مقامی^۲

برخلاف شرط حق جانشینی یا قائم‌مقامی که ازجمله اصول اساسی بیمه است، در برخی از قراردادها، شروطی وجود دارد که به‌طور صریح و مستقیم یا ضمنی و غیرمستقیم، به نفی حق قائم‌مقامی بیمه‌گر می‌انجامد که به آن، اسقاط حق جانشینی و یا شرط مخالف قائم‌مقامی نیز می‌گویند (Mack, 1967: 381). شرط مخالف قائم‌مقامی، با رعایت محدودیت‌های مربوط به اعتبار و نفوذ شرط عدم مسئولیت (منع سوءاستفاده از اضطرار، تقصیر عمدی، تقصیر سنگین، خسارات وارد به شخص) معتبر است و در همان حدود، مانع قائم‌مقامی بیمه‌گر می‌شود. به‌عنوان قاعده باید بر این باور بود که وجود چنین شرطی در قرارداد پایه، نه‌تنها مانع رجوع بیمه‌گر به واردکننده زیان است، بلکه حق رجوع بیمه‌گر زیان‌دیده به بیمه‌گر مسئول واردکننده

1. Additional/Co Insured
2. Waiver of Subrogation Right

زیان را هم سلب می‌کند؛ برای نمونه، بیمه‌گذار (کارفرما) با طرف مقابل (پیمانکار) توافق می‌کند که چنانچه در اجرای تعهدات پیمانکار از ناحیه او یا کارگران و مباشرانش، خسارتی به کارفرما وارد شود، کارفرما از رجوع به پیمانکار تا حدی که خسارت توسط بیمه‌گر اموال کارفرما پوشش داده یا جبران می‌گردد، انصراف می‌دهد (Snodgrass, 1995: 98). اسقاط حق جانشینی از جانب شرکت بیمه یا بیمه‌گر، درباره شرکت ملی نفت، دولت و مراجع صلاحیت‌دار حوزه نفتی و اعضای کمیسیون مدیریت مشترک و به‌طور کلی همه مواردی که به‌عنوان «بیمه‌شده اضافی» در مؤلفه قبلی ذکر شد، به‌کار می‌رود.

۲.۱۴. خودبیمه‌گری

رویکردهای مختلفی بسته به قوانین هر کشور و صلاحدید مقامات نفتی درباره مؤلفه خودبیمه‌گری^۱ از مجاز دانستن به‌کارگیری این روش تا غیرمجاز و منع نمودن آن وجود دارد. به‌رغم این اختلاف‌نظر درباره کاربرد یا عدم کاربرد، در میان قراردادهایی که آن را مجاز برشمرده‌اند، بر لزوم اخذ تأییدیه از مراجع نفتی قبل از اتخاذ این روش تأکید و مشروط به آن گشته است.

۲.۱۵. اطلاع‌رسانی و گزارش‌دهی اسناد و مدارک بیمه

در نظر گرفتن این مؤلفه به‌عنوان یکی از اقدامات لازم متعاقب تهیه بیمه‌نامه لازم است و بارها در قراردادها لحاظ و قید شده است. این اطلاع‌رسانی و گزارش‌دهی درباره همه اطلاعات بیمه‌ای است و بایستی به دولت، شرکت ملی نفت و سایر مقامات صلاحیت‌دار مذکور در قرارداد ارائه شود. بنابراین در این راستا، در برخی از قراردادها به بیان کلی ارائه و اعلان گزارش‌های بیمه‌بسنده شده و در برخی دیگر، جزئیات اطلاعات لازم نیز افزون بر تعیین بازه و مهلت زمانی لازم برای گزارش‌دهی بیان گردیده است. اطلاع‌رسانی و گزارش‌دهی درباره بیمه به دلایل متعددی، به‌ویژه از لزوم استحضار مقامات تا اثبات موجودیت

۱. خودبیمه‌گری یا روش کپیو عبارت از شیوه‌ای است برای پوشش خسارت‌های احتمالی آتی از منابع مالی متعلق به سازمان بر مبنای برنامه‌ای مشخص. اصولاً هدف از چنین تدابیری، آماده کردن وجوه کافی برای بازسازی صدمات احتمالی وارد به مؤسسه با کمترین هزینه ممکن است. مؤسسه کپیو باید خود در مقام یک بیمه‌گر با رعایت ملاحظات فنی بیمه‌گری، نقش بازی کند. از این‌رو تصور عمومی به‌غلط، خودبیمه‌گری را مترادف با عدم خرید بیمه قرار می‌دهد (مظلومی، ۱۳۶۷: ۲۷). کپیوها را معمولاً سازمان‌های صنعتی و تجاری بزرگ‌تر و اغلب برای ریسک‌های بزرگ تأسیس می‌کنند (میرزایی، ۱۳۷۷: ۷۹).

پوشش‌های بیمه تعیین‌شده، از جمله در خصوص بیمه‌نامه‌های الزام‌شده تحت قوانین هر کشور مانند بیمه مسئولیت و نیز راستی‌آزمایی و تصدیق شرایط آن‌ها برای صدور تأییدیه، لازم است. گاهی نیز متعاقب ذکر آن، مسئولیت عدم افشای اطلاعات و حفظ محرمانگی آن نیز از سوی دولت، شرکت ملی نفت و مقامات مذکور تعیین و به آن‌ها اختصاص داده شده است.

۲.۱۶. ناکامی در تهیه پوشش بیمه

با توجه به این‌که ممکن است به هر دلیلی مسئولیت تخصیصی به طرف قرارداد برای تهیه بیمه‌نامه‌های یادشده ایفا نگردد، بنابراین مؤلفه ناکامی در تهیه بیمه، بایستی در متن قرارداد لحاظ شده و شرایط و پیامدهای آن مشخص گردد. در بیشتر موارد، وقوع چنین امری به پذیرش مسئولیت توسط مجری (در مواردی که این مسئولیت به پیمانکار تخصیص داده شده بود) یا دولت خواهد انجامید. هم‌چنین ذکر می‌شود که اگر مجری قادر به تهیه پوشش‌های بیمه‌ای الزامی از جانب کمیته اجرایی نباشد، بایستی این موضوع را به طرفین اطلاع دهد و پس از آن است که از تعهد خود نسبت به اخذ چنین بیمه‌نامه‌ای مبرا خواهد شد.

۲.۱۷. ابطال، تمدید یا هرگونه تغییر اساسی در بیمه‌نامه

اطلاع‌رسانی به دولت، شرکت ملی نفت و سایر مقامات صلاحیت‌دار، مهم‌ترین اقدام درباره ایجاد تغییرات، درخواست ابطال یا تمدید در بیمه‌نامه است و معمولاً بازه زمانی معینی برای این اطلاع‌رسانی و اخذ موافقت تعیین می‌گردد. این مؤلفه در بیشتر قراردادهای مورد بررسی قید گردیده و به‌طور معمول مدت‌زمان تعیین‌شده برای اطلاع‌رسانی که بر کتبی بودن آن نیز تأکید شده است، سی روز قبل از اقدام ذکر می‌گردد.

۲.۱۸. هزینه‌ها و عواید حاصل از بیمه‌نامه

به‌طورکلی، افزون بر در نظر گرفتن این مؤلفه در همه قراردادهای مرسوم است که هزینه‌های تحصیل بیمه‌نامه به‌عنوان بهای قابل بازیافت، تحت سرفصل هزینه‌های سرمایه‌ای مستقیم قید گردد. درباره عواید کسب‌شده که به‌عنوان جبران غرامت از جانب بیمه‌گر پرداخت می‌شود، نیز باید شرایطی لحاظ گردد که غالباً، به عدم ارتباط با قصور یا تخلف عمدی پیمانکار، مجری و یا پیمانکاران فرعی مشروط شده است. در برخی از قراردادهای این مؤلفه ذیل مفاد مربوط به مباحث مالی و هزینه‌های قرارداد ذکر شده است.

۳. تحلیل مقایسه‌ای شروط بیمه‌ای مندرج در الگوی جدید قرارداد نفتی ایران (آی.پی.سی)

در این بخش، تحلیل مقایسه‌ای مؤلفه‌های به‌دست آمده با شروط متناظر در قرارداد نفتی ایران ارائه شده است. این امر، به مشخص شدن نقاط ضعف و قوت این قرارداد و تشخیص کاستی‌ها و مؤلفه‌های مغفول شروط بیمه این قرارداد انجامیده است. بر این اساس، پس از بررسی شروط بیمه‌ای قرارداد نفتی ایران، دیده شده است که این شروط حاوی کاستی‌ها و خلأهای متعددی است؛ به طوری که از هجده مؤلفه شناسایی و استخراج شده، تنها دربردارنده ده مؤلفه است و این امر حاکی از نداشتن توجه کافی به بحث بیمه و مسائل مربوط به آن است؛ درحالی که لحاظ نمودن مؤلفه‌های لازم باعث می‌شود از ابهامات منجر به تفسیر قضایی قرارداد به‌عنوان روندی وقت‌گیر و پرهزینه جلوگیری گردد.

شروط بیمه مندرج در قرارداد نفتی ایران در سرفصل یازده این قرارداد با عنوان «مسئولیت و بیمه»^۱، در ۱۳ ماده بیان شده است. اولین مؤلفه مشترک قیدشده در این قرارداد با «تعیین طرف قرارداد مسئول جهت تهیه پوشش بیمه» آغاز می‌شود؛ به طوری که در ماده «۱-۱۱»، مسئولیت تهیه پوشش بیمه‌ای به پیمانکار اختصاص داده شده است. از این رو، در این قرارداد همانند اغلب قراردادهای مورد مطالعه کشورهای مذکور، مسئولیت پیمانکار برای تأمین پوشش بیمه‌ای مورد نیاز برای حمایت از تعهدات قراردادی پیمانکار، به شکل آشکار پیش‌بینی می‌گردد و به‌رغم این که ممکن است کارفرمایان در تهیه بیمه‌نامه، دارای شرایط مطلوب‌تری باشند یا در غیر این صورت، دارای استطاعت مالی لازم برای پذیرش تعهدات قراردادی باشند، کمتر کارفرما را نسبت به تأمین پوشش بیمه‌ای درباره مسئولیت‌ها و تعهدات خود به‌منزله ضمانتی برای اطمینان خاطر پیمانکار از رسیدن به منافع قراردادی موظف می‌کنند (Ofoegbu, 2018: 351-352). بدین ترتیب، قراردادهایی که به شکل برابر، تأمین پوشش بیمه‌ای در مورد مسئولیت‌ها و تعهدات قراردادی را برای طرفین پیمانکار و کارفرما پیش‌بینی می‌کنند، تأثیر چشمگیری بر توزیع متعادل مسئولیت‌های قراردادی بین اطراف قرارداد دارند (حاجیان و سلیمی، ۱۳۹۹: ۲۳۷). سپس درباره خریداری پوشش، لزوم تهیه طرح بیمه در طی شش ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن قرارداد و اخذ تأییدیه و تصویب قبلی لازم از شرکت ملی نفت ایران تعیین گردیده است که در خصوص این مؤلفه، همانند رویه متخذه در ماده «۲-۳۰» قرارداد مشارکت در تولید ترکمنستان^۲ عمل شده است. بنابراین، به ترتیب به مؤلفه‌های تعیین مدت بیمه‌نامه که زمان آغاز

1. LIABILITY AND INSURANCE

2. "Promptly following the Effective Date and in any event prior to the commencing of any activity under this Agreement, Contractor will propose to the Management Committee for its

آن را تعیین کرده و سپس به لزوم اخذ تصویب و تأییدیه از شرکت ملی نفت اشاره شده است. درباره مؤلفه تعیین مدت‌زمان، زمان آغاز تهیه پوشش بیمه مشخص شده، اما در مورد تاریخ انقضای احتمالی دارای خلأ است که می‌توان تاریخ تحویل مربوط به دارایی‌ها و تجهیزات قیدشده در بیمه‌نامه مربوط به کارفرما (بند Annex-O1 قرارداد خدمت مکزیک) یا تاریخ پایان عملیات و تحویل نهایی پروژه به کارفرما را تعیین کرد؛ زیرا به استناد بند «چ» ماده ۳ مصوبه هیأت وزیران در خصوص شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز مصوب ۱۳۹۴، به‌عنوان یکی از اصول حاکم بر تمامی قراردادهای بالادستی، «تمام عملیات پیمانکار از تاریخ شروع قرارداد به نام و از طرف کارفرما انجام خواهد شد و کلیه اموال اعم از ساختمان‌ها، کالاهای، تجهیزات، چاه‌ها و تأسیسات سطح‌الارضی و تحت‌الارضی از همان تاریخ متعلق به کارفرما می‌باشد».

افزون بر این، در همین ماده به تعیین نوع و حدود پوشش‌های بیمه‌ای لازم نیز اشاره شده است. رویکرد قرارداد نفتی ایران در این زمینه مشابه قراردادهایی است که به‌طور خاص و صریح به ذکر عنوان دقیق بیمه‌نامه می‌پردازند. بنابراین، انواع بیمه شامل، ولی نه محدود به پوشش بیمه مسئولیت اشخاص ثالث، تمام خطر ساخت، ایجاد خسارت به تجهیزات، تأسیسات، محیط زیست و آلودگی ذکر شده است. با وجود این که مؤلفه لزوم اخذ تأییدیه و تصویب پوشش بیمه از جانب شرکت ملی نفت، همانند دیگر قراردادها ذکر شده است، ولی در قرارداد نفتی ایران تأکید دوچندانی بر آن رفته است؛ به‌طوری که در چند ماده بارها به آن اشاره شده است. مطابق با یکی از شرایط عمومی و اصول حاکم بر قرارداد بالادستی که در ماده ۵ مصوبه هیأت وزیران به آن اشاره شده است، «لزوم کسب مجوزهای لازم از مراجع ذی‌صلاح قانونی در هر مورد توسط شرکت یادشده با طرف یا طرف‌های قرارداد» است. همچنین بر لزوم کتبی بودن آن و اخذ پیشاپیش آن^۱ قبل از خریداری و تهیه بیمه‌نامه تصریح شده است. بنابراین همچنان که پیداست، افزون بر قید چند نوع پوشش بیمه‌ای لازم، به لزوم تهیه پوشش بیمه مسئولیت اشخاص ثالث تحت قوانین ایران به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های دیگر پرداخته شده است.

افزون بر این ماده، در ماده «۳-۱۱» این قرارداد نیز مؤلفه تعیین نوع پوشش بیمه‌ای لحاظ شده است، اما در این ماده از طریق رویکرد ذکر واحدهای در معرض ریسک تعیین شده است

approval a program of insurance satisfying the requirements of section 30.1. All insurance required to be maintained hereunder shall have such terms, conditions and limitations (including policy amounts and deductibles) as may from time to time be approved by the Management Committee in accordance with international good oil field practice”.

1. Prior Written Approval

و شامل چاه‌ها، کلاسترها، تجهیزات، امکانات و تأسیساتی است که امکان مواجهه با ریسک‌ها و متعاقباً خسارات را دارند. هم‌چنین روند تهیه پوشش‌های بیمه‌ای باید به‌طور متعارف و منطقی و مطابق با بهترین رویه بین‌المللی صنعت نفت باشد. نکته قابل توجه در این ماده، این است که تعیین نوع پوشش‌های بیمه‌ای در این قرارداد با تمرکز بیشتر بر بیمه مسئولیت شخص ثالث لحاظ شده است. نکته متفاوت در این زمینه که نقص شمرده می‌شود، مربوط به تهیه پوشش بیمه مسئولیت شخص ثالث براساس بهترین رویه متعارف صنعت است؛ زیرا مقوله بهترین رویه متعارف صنعت، غالباً در زمینه ریسک‌های عملیاتی و بیمه‌نامه‌های مربوط به آن مورد استفاده قرار می‌گیرد و حاوی اصول و مسائل عملی و فنی است. بنابراین، مناسب‌تر است که بیمه مسئولیت شخص ثالث، مطابق با قوانین و مقررات مربوطه درباره مسئولیت، مانند قانون جبران غرامت کارگران و قوانین مسئولیت کارفرمایان و به‌طورکلی براساس قوانین حاکم بر هر کشور در زمینه مسئولیت تهیه شود. به‌طورکلی، نهاد بیمه مسئولیت و جبران غرامت از لحاظ سازوکار و عملکرد، مشابه یکدیگرند. هر دو قراردادهای احتمالی‌اند که با تضمین مسئولیت شخص متعهدله سبب انتقال بار (نهایی) مسئولیت از دوش یک طرف قرارداد بر دوش طرف دیگر می‌شوند و اغلب در فرض خسارت ناشی از تقصیر و غفلت فاحش یا رفتار عمدی، به دلیل برخورد با نظم عمومی نافذ نیستند. باین حال، شروط جبران غرامت دو تفاوت عمده با بیمه دارند؛ درحالی‌که در بیمه مسئولیت، زیان‌دیده می‌تواند به‌منظور بهره‌مندی از دعوی مستقیم، علیه بیمه‌گر نیز اقامه دعوا کند، در شرط جبران غرامت، شخص ثالث زیان‌دیده صرفاً می‌تواند علیه مشروط‌علیه اقامه دعوا کند. تفاوت دیگر در آن است که در فرض بیمه مسئولیت، خسارت‌ها میان دسته زیادی از اشخاص (بیمه‌گزاران) سرشکن می‌شود؛ درحالی‌که در فرض شرط جبران غرامت، مسئولیت تمام خطر از دارایی مسئول اصلی به دارایی شخص دیگری منتقل می‌شود (ایزنلو، ۱۳۹۳: ۸۳). تعریف اشخاص ثالث در این ماده نیز برای جلوگیری از هرگونه ابهام مفید است که این امر به شفاف‌سازی این‌که چه کسانی ممکن است به‌طور محتمل در قبال ریسک به‌عنوان اشخاص ثالث تحت تأثیر قرار بگیرند، کمک می‌کند. هم‌چنین شایان ذکر است که مقامات دولتی از دایره اشخاص ثالث مستثنا گردند. همچنان که پیش‌تر گفته شد، قراردادهای دیگر نیز از جمله قرارداد مشارکت در تولید جمهوری آذربایجان در ماده «۲-۲۰»^۲ بدان پرداخته است. درخصوص ذکر انواع دیگر پوشش‌های بیمه‌ای لازم نیز، برای تعیین دقیق‌تر آن‌ها، ارجاع به قوانین و مقررات و آیین‌نامه‌های مصوبه

1. clusters

2. Contractor's liabilities to Third Parties (other than Governmental Authorities) shall be governed by...

تخصصی شورای عالی بیمه در ایران یا ارجاع به استانداردهای جهانی مانند دستورالعمل‌های مونیک-ری و لویدز لندن، مانند برخی قراردادهای دیگر پیشنهاد می‌شود. همچنین با توجه به تبصره اول بند «ب» ماده ۶ مصوبه هیأت وزیران در خصوص لزوم تعیین ضرایب ریسک مناطق توسط وزارت نفت و درج در اسناد مناقصه، می‌توان از آن برای تعیین و قید پوشش‌های ضروری با توجه به سطح ریسک آن‌ها بهره جست. یکی از تفاوت‌های قرارداد نفتی ایران در این زمینه که از نقاط قوت آن است، ذکر حدود پوشش براساس میزانی است که برای عملکرد قرارداد تحت قوانین و مقررات ایران لازم است.

درباره متابعت از بهترین رویه بین‌المللی صنعت نفت در روند تهیه بیمه‌نامه‌های لازم، قرارداد نفتی ایران مسکوت نبوده و به آن پرداخته است. از آنجاکه در تبصره مربوط به بند «الف» ماده ۴ مصوبه هیأت وزیران در خصوص شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز مصوب ۱۳۹۴، به لزوم وجود قراردادهای منعقد با پیمانکاران فرعی با طرف دوم اشاره شده است، پس نمی‌توان نقش مؤثر پیمانکاران فرعی را نادیده گرفت و بدین ترتیب وجود مؤلفه الزام پیمانکاران فرعی برای پوشش دادن بیمه‌ای ریسک‌های مربوط به خود در قراردادهای فرعی مربوطه و حصول اطمینان از جانب پیمانکار در این زمینه به‌طور مستقل ضروری می‌نماید. در ماده «۲-۱۱» این قرارداد به مرجع اخذ پوشش بیمه‌ای اشاره شده و آن را یکی از شرکت‌های تابعه پیمانکار که مناسب و دارای صلاحیت لازم باشد، تعیین کرده است. بنابراین، این مورد مشابه با تعیین بازار اخذ بیمه است؛ با این تفاوت که به مقوله داخلی و خارجی بودن آن اشاره‌ای نشده است که دلیل آن را می‌توان وجود تحریم‌های موجود دانست که مانعی برای بهره‌مندی از بازارهای بین‌المللی است؛ هرچند در حوزه بیمه‌های نفتی، به‌ویژه عملیات بالادستی، به دلیل حجم بالای سرمایه و فعالیت‌های ریسک‌پذیر، حمایت، تجربیات و ارتباط با بازارهای بین‌المللی موردنیاز است. بنابراین با توجه به مقید نساختن آن و نگاه به قوانین ایران و شرایط تحریمی، فرض بر بازار بیمه داخلی بوده است، اما مناسب‌تر است که شفاف‌سازی بیشتری درباره آن انجام شود، تا در مواقعی با شرایط نبود پوشش لازم داخلی یا در شرایط غیرتحریمی برای ارتباط با دیگر کشورها، در این باره ابهامی نباشد.

شرط بعدی در این باره نیز این است که حق بیمه و شرایط حاکم، از نرخ‌های بازار برای اخذ پوشش بیمه‌ای معادل آن بیشتر نباشد. افزون بر آن، دیگر بار در این ماده به لزوم اخذ تأییدیه کتبی قبلی از شرکت ملی نفت ایران اشاره شده است. ماده «۴-۱۱» این قرارداد، به‌طور متفاوتی از قراردادهای مذکور دیگر و به‌عنوان یکی از نقاط قوت این قرارداد، مسئولیت در قبال تهیه پوشش بیمه به شرکت ملی نفت ایران علاوه بر پیمانکار اختصاص داده شده است. این مؤلفه در قراردادهای دیگر بدین صورت - که صراحتاً چنین مسئولیتی را برعهده شرکت

ملی نفت آن کشور قرار دهد- وجود ندارد. معمولاً این مؤلفه در قراردادهای دیگر فقط به‌عنوان وظیفه پیمانکار در نظر گرفته شده و دیده شده است که فقط عدم تهیه بیمه‌نامه‌های ضروری از جانب پیمانکار، باعث ایجاد مسئولیت مجری یا دولت به‌منظور برعهده گرفتن وظیفه تهیه بیمه‌نامه‌های لازم در قراردادهای دیگر کشورها می‌شود. در این ماده، دیگر بار به مؤلفه «نرخ بیمه‌نامه» - که نباید بیشتر از نرخ بازار برای تحصیل پوشش بیمه‌ای معادل باشد- اشاره شده است. نکته جدید مذکور در این ماده، این است که در صورت انتخاب شرکت ملی نفت ایران برای فراهم ساختن چنین پوششی، بایستی پیمانکار را از وجود چنین پوششی آگاه سازد؛ موضوعی که به پیمانکار فرصت می‌دهد تا پوشش‌های بیمه‌ای جایگزین یا اضافی را در صورت لزوم و برای جبران کاستی‌های احتمالی تهیه کند. همچنان که پیداست، در قرارداد نفتی ایران، تأکید بسیار زیادی بر اتخاذ نرخ رقابتی بازار درباره حق بیمه و شرایط غالب در مقایسه با قراردادهای سایر کشورها وجود دارد؛ درحالی‌که قراردادهای دیگر، صرفاً به نرخ‌های مناسب و متعارف حق بیمه اشاره می‌کنند.

آخرین ماده‌ای که به مقوله بیمه اشاره کرده و حاوی مؤلفه‌های مربوط به آن است، به مؤلفه هزینه‌های بیمه‌ای پرداخته و آن‌ها را ذیل هزینه‌های قابل بازیافت تحت قرارداد به‌عنوان هزینه‌های سرمایه‌ای مستقیم در نظر گرفته است. در این قرارداد، منظور از هزینه‌های بیمه‌ای، هزینه‌های لازم برای تهیه پوشش‌های بیمه‌ای تعیین‌شده تحت این قرارداد و حق بیمه‌ای که پیمانکار برای تحصیل آن پرداخته، تبیین شده است. قید این مؤلفه در قرارداد نیز کارآمد است که در تدوین بیشتر قراردادهای بررسی‌شده لحاظ نشده است. اما به‌رغم برخورداری قرارداد نفتی ایران از این مؤلفه، در نظر گرفتن این هزینه‌ها در چهارچوب هزینه‌های نفتی نیز باید به‌عنوان یک مؤلفه مکمل افزوده شود. هم‌چنین باید گفت که برابر مصوبه هیأت وزیران درخصوص شرایط عمومی، ساختار و الگوی قراردادهای بالادستی نفت و گاز مصوب ۱۳۹۴، براساس ماده یک بند «ش»^۱ و «ص» که به‌ترتیب به تعریف «هزینه‌های مستقیم سرمایه‌ای» و «هزینه‌های غیرمستقیم» پرداخته است، هزینه‌های بیمه ذیل هزینه‌های غیرمستقیم دسته‌بندی

۱. ش) هزینه‌های مستقیم سرمایه‌ای (Direct Capital Cost (DCC): کلیه هزینه‌های سرمایه‌ای لازم جهت توسعه، بهبود و یا افزایش ضریب بازیافت مخزن، از جمله کلیه هزینه‌های مهندسی، حفاری، احداث تمام تأسیسات روزمینی و زیرزمینی لازم برای قابل بهره‌برداری کردن میدان یا مخزن نظیر تأسیسات فرآوری، انتقال، تزریق، تأسیسات فرایندی و جنبی و راه‌اندازی کلیه واحدها، هزینه انجام‌شده در مرحله اکتشاف در صورت تجاری بودن میدان و نیز انجام مرمت، بازسازی‌ها و نوسازی‌های لازم در میدان‌ها یا مخزن‌های در حال تولید.

هزینه‌های غیرمستقیم (Indirect Cost (IDC): کلیه هزینه‌هایی که به دولت، وزارتخانه‌ها و مؤسسات عمومی، از جمله شهرداری‌ها از قبیل انواع مالیات‌ها، عوارض، گمرک و بیمه تأمین اجتماعی و نه محدود به آن‌ها پرداخت می‌شود.

شده است که از این منظر، ماهیت هزینه‌های بیمه‌ای مذکور در این ماده، خالی از مناقشه نخواهد بود.

نتیجه

در عملیات بالادستی صنعت نفت و گاز، ریسک‌های متعددی، فراخور فعالیت‌های انجام‌شده در آن وجود دارد. هم‌چنین ویژگی بارز قراردادهای مربوط به این عملیات ریسکی، ماهیت غیرقطعی آن است که از آن به خطرپذیری تعبیر می‌شود. از این رو، خطرپذیری یکی از ارکان اساسی این‌گونه قراردادها تلقی شده است و باعث می‌شود همواره کارفرمایان و پیمانکاران بکوشند تا به شیوه‌های حقوقی گوناگون، مخاطراتی را که متوجه فعالیت‌های آن‌هاست، کاهش دهند یا آن‌ها را از طریق تخصیص بهینه، مدیریت کنند. یکی از این روش‌ها، درج شروط بیمه‌ای در این قراردادها و انتقال ریسک به بیمه‌گران است. بنابراین با توجه به اهمیت روزافزون نقش و جایگاه مدیریت ریسک و بیمه در پوشش ریسک‌های قراردادهای بالادستی نفت و گاز، شروط قراردادی بیمه‌ای تصریح‌شده در قراردادهای بالادستی نفت و گاز شامل قراردادهای امتیازی، مشارکت در تولید و خدمت نوزده کشور مختلف در سراسر جهان، به‌علاوه نمونه‌الگوی جدید قراردادهای نفتی ایران (آی.پی.سی) مورد بررسی قرار گرفتند.

درنهایت پس از بررسی، مقایسه و تحلیل حقوقی مؤلفه‌های متشکله شروط بیمه، تحلیل مقایسه‌ای مجموعه مؤلفه‌های به‌دست آمده با شروط مزبور در قرارداد نفتی ایران انجام شد و وجوه افتراق و اشتراک این قرارداد، به همراه زمینه‌های ابهام، نقاط ضعف و خلأهای این قرارداد مشخص گردید؛ زیرا دستیابی به مجموعه مؤلفه‌های لازم برای تدوین شروط بیمه‌ای مندرج در این قراردادها، به‌عنوان هدف اصلی این پژوهش و به‌کار گرفتن آن برای تنظیم حقوقی شروط مذکور، می‌تواند به بهبود روند مدیریت و تنظیم قرارداد به‌منظور اعتلای حقوق طرفین، جلوگیری از ایجاد تعارضات آتی و افزایش توان رقابتی طرفین قراردادهای بالادستی کمک شایانی نماید.

اولین نتیجه اصلی این پژوهش در پاسخ به پرسش اصلی، مجموعه مؤلفه‌های به‌دست آمده شامل هجده مؤلفه متشکله شروط بیمه مندرج در قراردادهای بالادستی نفت و گاز است که در تنظیم شروط بیمه‌ای قراردادهای بالادستی نفت و گاز ایفای نقش می‌کنند. از این رو بایستی برای برخورداری از شروط بیمه‌ای دقیق و کارآمد در قراردادهای بالادستی نفت و گاز لحاظ گردند.

دومین نتیجه اصلی که از تحلیل مقایسه‌ای مؤلفه‌های استخراج‌شده از قراردادهای کشورهای مختلف در سراسر جهان با قرارداد نفتی ایران (آی.پی.سی) به‌دست آمده است،

شناسایی وجوه افتراق و اشتراک، به‌ویژه خلأهای این قرارداد است. بر این اساس، روشن شد که قرارداد نفتی ایران از میان هجده مؤلفه استخراج شده این پژوهش، تنها دربردارنده ده مؤلفه است و هشت مؤلفه دیگر را ندارد که در بخش تحلیل مقایسه‌ای، جزئیات نتایج ماحصل به تفصیل بیان شده است؛ این امر حاکی از کاستی‌ها و کمبودهای متعدد این قرارداد درباره شروط یادشده است. بنابراین، لزوم ارائه پیشنهادی لازم برای ارتقا و بهبود شروط بیمه مندرج در این قرارداد را تأیید می‌کند.

پیشنهادها

براساس تحلیل مقایسه‌ای روشن شد که وجوه افتراقی که باعث نقاط ضعف و کاستی‌های این قرارداد گشته‌اند، به دلیل لحاظ نکردن مؤلفه‌هایی است که در روند تدوین شروط بیمه این قرارداد به‌کار برده نشده‌اند؛ موضوعی که در بخش قبلی نیز به تفصیل بیان و تحلیل گردید. در همین راستا پیشنهاد می‌گردد، شروط بیمه‌ای یادشده با لحاظ مؤلفه‌های احصاشده در این پژوهش، به‌منظور رفع کاستی‌های موجود، مورد بازنگری، اصلاح، تدوین و نگارش حقوقی قرار گیرند؛ این امر به بهبود و ارتقای این قراردادها در این زمینه خواهد انجامید. پیشنهادها شامل موارد زیر است:

- (الف) تعیین داخلی یا بین‌المللی بودن بازار اخذ بیمه‌نامه؛
- (ب) توصیه یا الزام بیمه‌گر به هماهنگی و همکاری با پیمانکار برای تهیه پوشش‌های لازم بیمه اتکایی به‌منظور تحقق هدف توزیع ریسک، با توجه به ماهیت سرمایه‌بر و ریسکی عملیات بالادستی نفت و گاز؛
- (ج) قید شرکت ملی نفت ایران و دولت به‌عنوان بیمه‌شده اضافی یا مشترک که به‌عنوان ذی‌نفع، حق دریافت مبلغ غرامت از سوی بیمه‌گر را داشته باشند؛
- (د) الزام بیمه‌گر به اسقاط حق جانشینی خود در قبال شرکت ملی نفت ایران و دولت؛
- (ه) شفاف‌سازی درباره امکان انجام خودبیمه‌گری، صدور مجوز برای انجام یا نفی آن، به مقتضای شرایط و مقررات شرکت ملی نفت ایران و اجازه انجام آن در صورت محاسبه و اثبات کفایت توانگری مالی پیمانکار در این زمینه؛
- (و) الزام پیمانکار به اطلاع‌رسانی و گزارش‌دهی درباره اسناد و مدارک بیمه‌ای - ارائه اصل یا کپی - شامل اقلامی هم‌چون حدود پوشش اصلی و فرعی، پوشش‌های اضافی اخذشده، حدود غرامت، حق بیمه، فرانشیز، الحاقیه‌های صادره و هرگونه اطلاعات درباره بیمه‌نامه‌های تهیه‌شده؛

ز) تعیین شرایط لازم در صورت ناکامی پیمانکار در تهیه پوشش بیمه‌ای؛
ح) تعیین شرایط لازم درباره نیاز به ابطال، تمدید یا هرگونه تغییر اساسی در بیمه‌نامه،
مانند شرط اطلاع‌رسانی کتبی به شرکت ملی نفت ایران در بازه زمانی معمولاً سی روزه و لزوم
اخذ موافقت.

هم‌چنین به‌عنوان پیشنهادی ویژه برای وزارت نفت جمهوری اسلامی ایران، تمرکز بیشتر
بر جنبه بیمه، به‌ویژه برای بخش بالادستی نفت و گاز، توصیه می‌شود؛ زیرا بررسی‌های
انجام‌شده نشان داد که بیشتر پوشش‌های بیمه‌ای موجود در این صنعت برای بخش پایین‌دستی
طراحی شده‌اند. افزون بر این، بهینه‌سازی متون این قرارداد برای هم‌خوانی بیشتر با نظام
حقوقی ایران و به دلیل نبود مؤلفه‌های ضروری متعدد برای جلوگیری از اختلافات حقوقی،
پیشنهاد می‌گردد.

بیانیه نبود تعارض منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که تعارض منافع وجود ندارد و تمام مسائل اخلاق در پژوهش را شامل پرهیز از دزدی
ادبی، انتشار و یا ارسال بیش از یک بار مقاله، تکرار پژوهش دیگران، داده‌سازی یا جعل داده‌ها، منبع‌سازی و جعل
منابع، رضایت ناآگاهانه سوژه یا پژوهش‌شونده، سوءرفتار و غیره، به‌طور کامل رعایت کرده‌اند.

منابع

الف) فارسی

۱. ایزنلو، محسن (۱۳۹۳). شروط محدودکننده و ساقط‌کننده مسئولیت در قراردادها. تهران، شرکت سهامی انتشار.
۲. بابایی، ایرج (۱۳۸۲). حقوق بیمه. تهران، انتشارات سمت.
۳. حاجیان، محمدمهدی؛ سیده شیدا سلیمی (۱۳۹۹). «مدیریت و توزیع کارآمد ریسک در قراردادهای نفت و گاز از طریق شروط قراردادی». فصلنامه پژوهش‌های حقوقی، شماره ۴۴، ص ۲۴۹-۲۱۳. در: https://jlr.sdil.ac.ir/article_120704.html (۴ اسفند ۱۴۰۰)
۴. شیروی، عبدالحسین (۱۳۹۱). حقوق تجارت بین‌الملل. تهران، انتشارات سمت.
۵. قانون بیمه، مصوب ۱۳۱۶/۰۲/۰۷، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
۶. قره‌خانی، محسن؛ علی زین‌ساز (۱۳۹۲). «بررسی نقش قراردادهای اتکایی بر توانگری مالی شرکت‌های بیمه». بیستمین همایش ملی بیمه و توسعه، تهران، ص ۶۴-۵۱. DOI: INSDEV20_006
۷. مظلومی، نادر (۱۳۶۷). «تکنیک‌های تأمین مالی ریسک - خودبیمه‌گری». فصلنامه بیمه مرکزی ایران، دوره سوم، شماره ۱۰، ص ۲۹-۲۶. در: <http://ensani.ir/file/download/article/20120327164503-3006-17.pdf> (۱۵ اسفند ۱۴۰۰)
۸. میرزایی رضایی، پری (۱۳۷۷). «کپیو چگونه شرکتی است: تعریف، محاسن، معایب». پژوهشنامه بیمه، شماره ۴۹، ص ۸۸-۷۶. در: ensani.ir/fa/article/download/77719 (۲۵ دی ۱۴۰۰)

(ب) خارجی

9. Anderson, R. (2008). "9. Certificates of Insurance and Additional Insured Coverage: Maximize Value and Avoid Pitfalls" *The John Liner Review*, 22(2).87-91. www.spcpub.com (Accessed 14 Feb 2022).
10. Kagan, J (2020). "Corporate finance & accounting, corporate insurance". *Investopedia Website*. <https://www.investopedia.com/corporate-insurance-4689818> (Accessed 22 Jan 2022).
11. Mack H (1967). "The Hull Policy: Additional Assured; Loss payees; Waiver of Subrogation; The mortgagee's Position; Premiums; Deductible and Franchises". *Tulane Law Review*, Vol. 41. 67-71. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/tulr41&div=27&id=&page> (Accessed 2 Feb 2022).
12. Ofogebu, K (2018). "How Contractual Risk Allocation Provisions of Oil and Gas Contracts Have Been, Or May Be, interpreted by an English Court: A Case Study of Some Model Offshore Drilling Rig Contracts Developed in the United Kingdom, Canada and the United States of America". (*Doctoral dissertation, University of Dundee*). 156-160. <https://discovery.dundee.ac.uk/en/studentTheses/how-contractual-risk-allocation-provisions-of-oil-and-gas-contrac> (Accessed 26 Dec 2021).
13. Sharp, D (2009). *Upstream and Offshore Energy Insurance*. London: Witherby & Co. 287-290.
14. Snodgrass, G (1995). "Waiver of Subrogation and Allocation of Risk in Construction Contracts". *Defense Counsel Journal*, 34-41. <https://heinonline.org/>(Accessed 20 Dec 2021).
15. Thornsjo, D. O. and Hasan, N. B (2007). "Contractual Risk Management: Considerations. When Allocating Third-Party Liability Risk" 1-68. <https://heinonline.org> (Accessed 11 Feb 2022).
16. Shawn M. Peddycord (2019). "Contract Risk Allocation". Categories: Business Contracts. <https://www.peddycordlaw.com/blog/> (Accessed 2 Jan 2022).

- قراردادهای بالادستی نفت و گاز

17. Concession Agreement for the Exploration, Development and Production of Oil and Natural Gas, 2013, AGÊNCIA NACIONAL DO PETRÓLEO, GÁS NATURAL E BIOCMBUSTÍVEIS –ANP. Fedral Republic of Brazil, Ministry of Mines and Energy. Brazilian National Agency of Petroleum, Natural Gas and Biofuels – ANP.
18. The Republic of the Gambia, Petroleum (exploration, development & production) License, between; The Republic of the Gambia, represented for these purposes by the minister of petroleum and CAMAC Energy A5 (Gambia) Ltd, With its registered office in George Town, Grand Cayman block A5, Dated the 24th day of May, 2012.
19. License for exploration and production of hydrocarbons, Norway, No. 2014/01. ORKUSTOFNUN, National Energy Authority.
20. Contract between The State and Mohave Oil and Gas Corporation, for petroleum exploration, development and production rights in the concession area denominated on the 3rd of August, 2007, on the premises of the Direção-Geral de Energia e Geologia in Lisbon.
21. Model Petroleum concession agreement for Onshore, The president of the Islamic Republic of Pakistan, 2009.
22. Agreement on the exploration, development and production sharing for the Shah Deniz prospective area in the Azerbaijan sector of the Caspian Sea between the State Oil Company of the Azerbaijan Republic and BP, 4 June, 1996.
23. Amended production sharing contract national petroleum limited and The State of Georgia represented by The State Agency for the regulation of oil & Gas and the Joint Stock National Oil Company Saknavtobi May 2001.
24. Exploration and production sharing agreement between joint exploration exploitation and petroleum Services Company and Canadian Superior Energy Inc. August 2008, Great Socialist People's Libyan Arab Jamahiriya.

25. Exploration and Production-Sharing Contract for Hydrocarbons between Republic of Sacha (Yakut) and Russian Federation on the one hand and The Sacha –Austrian Joint Venture TAKT on the other hand. June, 1991.
26. Federative Republic of Brazil Production sharing contract for exploration and production of oil and natural gas/2013 The Ministry of Mining and Energy MME. The Brazilian National Agency of Petroleum, Natural Gas and Biofuels-ANP.
27. Model Producing Oil Technical Service Contract (“PFTSC”), The Republic of Iraq, April, 23.
28. Production sharing contract between the Government of India and Oil India Ltd. And Geoglobal Resources (Barbados) Inc. With respect to contract area identified as Block; RJ-ONN-2004/2.
29. Production sharing contract for The Joint Petroleum Development Area, JPDA, 30 October, 2006, Australia and the Timor Sea Designated Authority.
30. The Government of The United Republic of Tanzania, Tanzania Petroleum Development Corporation - and - Pan African Energy Tanzania Limited, Production Sharing Agreement, relating to the SONGO Gas field Dar ES Salaam, Tanzania Dated as of 11 October, 2001.
31. Production Sharing Contract, between The Government of The Republic of Kenya and Camac Energy Kenya Limited relating to block I28, Ministry of Energy.
32. Deep Onshore Model Production Sharing Contract, 2006, among the President of The Republic of Trinidad and Tobago.
33. Model Production Sharing Agreement for Petroleum Exploration and Production in Turkmenistan, 1997.
34. The Specific Services Contract for development, production and upgrading of crude oil in block 20, (Pungarayacu Oil Field) in the Ecuadorian Amazon Region, October 8, 2008.
35. General Model Public Works Contract Based on Unit Price between PEMEX Exploracion Y Production (PEP) and Contractor, 2003. The Federal Government of the United Mexican States (“Mexico”). With respect to the design of the multiple Service Contracts pertaining to the development of non-associated natural gas fields in Mexico.

Research Paper

Elements of Insurance Clauses Stipulated in Upstream Oil & Gas Contracts with Emphasis on the New Model of Iranian Petroleum Contracts (IPC)

Shima Sakhaei

*PhD in International Oil & Gas Contract Management, Faculty of Law & Political
Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran*

Abbas Kazemi Najafabadi

*Assistant Prof., Private and Economic Law Department, Faculty of Law & Political
Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran*

Hamid reza Oloumi Yazdi

*Associate Prof., Private and Economic Law Department, Faculty of Law & Political
Science, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran*

Abstract

Several risks exist in upstream oil and gas industry so the contracting parties try to use legal approaches such as inclusion of insurance contractual clauses to reduce the inevitable economic consequences of adverse risk events. Therefore, along with the main purpose of this study, the main research question is “Are the insurance contractual clauses stipulated in the new pattern of Iranian Petroleum Contract (IPC) comprehensive and efficient enough? Otherwise, what are the elements comprising insurance clauses to be considered?” To achieve this end, insurance contractual clauses have been reviewed in three main models of upstream oil and gas contracts including concessions production sharing and service contracts of 19 different countries in addition to the new pattern of Iranian Petroleum Contract (IPC). This led to the confirmation of the related hypothesis as “there are different elements of insurance contractual clauses stipulated in upstream petroleum contracts such as insurance rates, waiving subrogation right, *etc.*,” which led to achieving 18 elements as the main conclusions of this study. Then

* Corresponding Author
Received: 7 May 2022, Accepted: 9 January 2023

Email: abaskazemi@atu.ac.ir
© University of Tehran

comparative analysis of these elements with the related insurance clauses of Iranian Petroleum contract was done, which resulted in identifying the shortcomings of this contract, including the non-consideration of some necessary elements as one of the other results. Finally, suggestions have been made to address the shortcomings of the insurance clauses of this contract, the inclusion of which will increase efficiency, in addition to avoiding ambiguity in interpretation and reducing legal claims in this area.

Keywords: Insurance clause, new pattern of Iranian Petroleum Contract (IPC), upstream oil & gas contracts.

Declaration of conflicting interests

The authors declared no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY) license.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی